

Opetushallituksen lausuntopyyntö esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista

Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lausunto
Diaarinumero: TRE:5343/12.01.01/2024

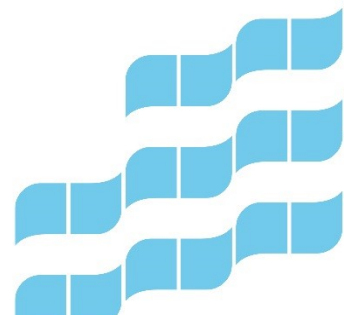
Lukuja 1–3 koskevat huomiot

Palautetta ja konkreettisia muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

- On hyvä, että termit ovat yhteneviä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa.
- Luku 1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen, muutosehdotus: Kappaleen loppuun tulee lisätä selitys siitä, mitä esiopetukseen osallistumisen tuki tarkoittaa (nyt käsitteestä kerrotaan enemmän vasta luvussa 5). Koska käsite on uusi, voi olla epäselvää, mitä sillä tarkoitetaan.

Palautetta ja konkreettisia muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

- On hyvä, että inklusion käsitettä on avattu ja lapsen oikeus tukeen on nostettu aiempaa enemmän esiin.
- Luku 2.3 Arvoperusta: Hyvä, että uudistettuna luku on yhtenevä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa. Luvun alussa on uusi aloituskappale, jonka kanssa viimeinen kappale ei ole ihan linjassa. Yhdenvertaisuuden käsitettä olisi voinut avata enemmän viimeisessä kappaleessa. Muutosehdotus: "Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate, jonka mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella."
- Luku 2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa:
 - o Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
 - Muutosehdotus: Voisiko puhua liikunnan sijaan liikkumisesta? Liikkuminen on terminä yleistynyt monissa uusimmissa kirjauksissa.
 - On hyvä, että liikkumisen merkitystä yhä korostetaan.
 - Muutosehdotus: Teknologiasisältö ei ihan istu otsikon ja kappaleen henkeen, varsinkin kun tvt-osaamisesta on kerrottu erikseen myöhemmin. Voisiko teknologiaa koskevan sisällön ottaa pois tämän otsikon alta?
 - o Monilukutaito
 - Muutosehdotus toisen kappaleen alkuun: "Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä, myös digitaalisissa ympäristöissä."

- Muutosehdotus toisen kappaleen keskivaiheille: “Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon ja digitaalisen lukutaidon kehittymistä tuetaan.”
- Muutosehdotus: Monilukutaidon kohdalla olisi hyvä mainita, että monilukutaito on myös erilaisten tunteiden ja tilanteiden lukutaitoa ja että monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa.
- Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
 - Muutosehdotus: Termi tulee muuttaa tieto- ja viestintäteknologisesta osaamisesta digitaalisesti osaamiseksi.
 - Muutosehdotus: Tekstiin tulee lisätä sisältöä siitä, mitä digitaalinen osaaminen tarkoittaa esiopetuksessa ja millaisia digitaalisia taitoja esiopetuksessa tulisi harjoitella. Medialukutaito ja ohjelmointiosaaminen tulee myös lisätä tekstiin ja avata, mitä nämä käsitteet tarkoittavat esiopetuksessa.
 - Muutosehdotus: Tekstissä tulee mainita, että digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa ja että esiopetuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lasten ymmärrystä digitaalisuudesta.

Palautetta ja konkreettisia muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

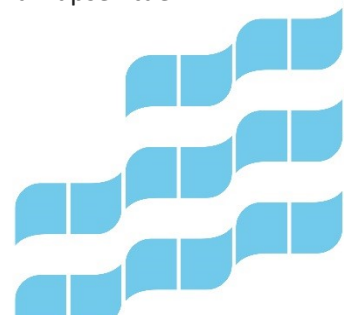
- Lisäys esiopetuksen toimintakulttuurin rakentumisesta ja sen johtamisesta on hyvä ja tarpeellinen.
- Muutosehdotus: Perusopetuksen ops:n perusteissa on alalukua 3.4 vastaava luku 4.5 paikallisesti päätettävät asiat. Siihen on lisätty tekstiä, jota vastaavat kohdat tulee lisätä myös esiopetuksen perustetekstiin alla olevalla tavalla.
Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa ja täsmentää soveltuvin osin toimintavuosisuunnitelmassa
 - miten opetuksen järjestäjä mahdollistaa tarkoituksenmukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja toiminnan resursoinnin
 - millaista osaamista, toimintaa, yhteistyötä ja rakenteellisia ratkaisuja esiopetuksen toimintakulttuuri ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät opetuksen järjestäjän ja yksittäisten toimipaikkojen tasolla

Lukua 5 koskevat huomiot

Palautetta ja konkreettisia muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Luku 5.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

- Lapsen tuen järjestämistä koskeva suunnitelma voisi toimia myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmana täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Erillinen varhaiskasvatussuunnitelma tuottaa ylimääräistä hallinnollista työtä. Tuen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan voi kirjata, että sama asiakirja on käytössä varhaiskasvatussuunnitelmana täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Mikäli lapsen tuen

toteuttamisessa on eroavaisuuksia esiopetusajan ja varhaiskasvatusajan välillä, näistä voi mainita asiakirjan sisällössä erikseen.

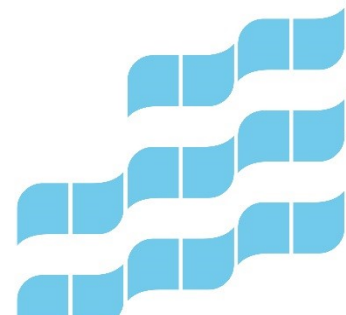
- Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet: On hyvä, että yhteisöllinen opiskeluhoito koetaan ensisijaisena ja koko yhteisöön vaikuttavana toimintana. Riippumatta esiopetuksen järjestäjästä tai sijainnista, yhteisöllisen opiskeluhoillon tulee olla aidosti osa esiopetuksen toimipaikan toimintakulttuuria.

Luku 5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

- On hyvä uudistus, että puhutaan ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja niitä tukevista opetusjärjestelyistä ryhmän tarpeet huomioiden. Tämä näkökulma edistää lapsilähtöistä toimintaa, monipuolisia työtapoja sekä lasten osallisuuden mahdollisuuksia.
- Ryhmäkohtaiset tukimuodot: Esiopetuksessa erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä on ensisijainen ryhmäkohtainen tukimuoto. Yleinen tukiopetus ja opetuskielen tukiopetus jäävät perusteissa käsittelemättä, joten jää epäselväksi voiko tai pitääkö niitä kuitenkin jossakin tilanteessa järjestää myös esiopetuksessa. Muutosehdotus: Yleisestä tukiopetuksesta ja opetuskielen tukiopetuksesta tulee kirjata perustetekstiin tarkennusta siitä, miten niitä sovelletaan esiopetuksessa vai sovelletaanko.
- Ryhmäkohtaiset tukimuodot: Perusopetuksen opetussuunnitelmaluonnoksessa mainitaan, että opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa oppilasta kohden. Esiopetuksen osalta ei ole annettu vastaavaa linjausta. Esiopetuksesta todetaan, että opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että erityisopettajan opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Muutosehdotus: Tuntimääräistä ohjetta ei ole tarvetta kirjata esiopetukseen, mutta voisiko edellä olevaan virkkeeseen lisätä loppuun sanat "kaikissa esiopetusryhmissä"?
- Hienoa, että konsultaatio-termiä on määritelty.

Luku 5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

- Yksilökohtaiset avustajapalvelut: Avustajan roolin määrittely on hyvä ja tarpeellinen.
- Erityisopettajan opetus, muutosehdotus: Perusopetuksen ops:n perusteissa mainitaan, että erityisopettajan opetus on sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Sama maininta tulee olla myös esiopetuksen ops:n perusteissa.
- Henkilökohtaiset apuvälineet, muutosehdotus: Tähän kohtaan tulee lisätä samankaltainen tarkentava teksti, joka on perusopetuksen ops:n perusteissa, esim. "Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia sekä esiopetuksessa että muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä." Viittausta asetukseen lääkinnällisestä kuntoutuksesta ei voi tehdä, koska se ei koske esioppilaita. Myöhemmin asiakirjassa mainitaan, että moniammatillista yhteistyötä tehdään tarvittaessa apuvälineiden suhteen, mutta päätökseen lapsikohtaisista tukitoimista ei kuitenkaan voitane kirjata apuvälineitä, jotka eivät ole esiopetuksen järjestäjän myöntämiä.

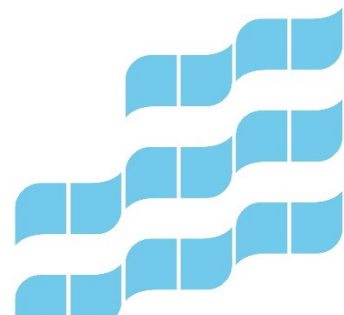
- 5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi: “Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa tulee lisäksi kuvata, millaista opetusta lapsi perusopetukseen siirtyessä tarvitsee.” Tarkoittaako tämä, että ko. kuvausta kirjataan (jo) esiopetusvuoden syksyllä?
- 5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi:
 - o On hyvä muutos, että perustetekstissä otetaan huomioon lapsen varhaiskasvatuksessa saama tuki lapsen siirtyessä esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.
 - o Perusopetuksen ops:n perusteissa sanotaan, että opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Samantyyppistä tekstiä ei ole esiopetuksen ops:n perusteissa.
Muutosehdotus: Tästä epäjatkuvuuskohdasta tulee mainita molemmissa perusteteksteissä, eli että perusteet lapsi-/oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle ovat erilaiset esi- ja perusopetuksessa. Etenkin käyttäytymisellä reagoivien esioppilaiden tilanne herättää ilman mainintaa kysymyksen, onko heillä esiopetuksessa oikeus lapsikohtaiseen tukeen tai huoltajat saattavat ihmetellä, miksei esiopetuksessa saatu lapsikohtainen tuki voikaan jatkua perusopetuksessa.

Luku 5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

-

Luku 5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

- 5.5.1 Varhennettu oppivelvollisuus:
 - o “Päätöksenteon kannalta olennaista on, että mahdollisesta psykologisesta tai lääketieteellisestä lausunnosta käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta.” Lausunto ei siis ole välttämätön osa ko. päätöstä. Tämä saattaa vaarantaa lasten yhdenvertaisuutta, koska kunnissa voidaan päätyä erilaisiin ratkaisuihin lausuntojen tarpeellisuuden suhteen ja perusteina ovat mahdollisesti myös muut kuin lapsen etua koskevat asiat. Muutosehdotus: Voisiko ottaa vahvemmin kantaa siihen, onko lausunnon olemassaolo suositeltavaa vai onko ensisijaista, että päätös tehdään pedagogien voimin.
 - o On hyvä, että perustetekstissä sanotaan, että päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa, lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Tämä sama asia tulee lisätä myös perusopetuksen ops:n perusteisiin, lukuun 7.6.
- 5.5.1 Varhennettu oppivelvollisuus: “Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain erityisen painavasta syystä.” Tämä on hyvä täsmennys.
- 5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu, muutosehdotus:

Tätä asiaa tulee täsmentää esiopetuksen oppilaiden osalta. Perusopetuksen ops-luonnoksessa on mainittu paikallisesti päätettävät asiat erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta seuraavasti:

- osasto- ja avohoidossa olevien oppilaiden opetuksen toteuttaminen
- paikallinen monialainen yhteistyö, yhteistyötahot ja yhteistyön käytänteet
- käytänteet, yhteistyö ja oppilaan tukeminen oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen ja palatessa omaan kouluun
- konsultaation käytänteet ja yhteistyö

Samaan tapaan tulee kirjata myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

- 5.5.4 Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä: Tämän asian lisääminen myös esiopetuksen ops:n perusteisiin on hyvän jatkumon luomista esiopetuksesta perusopetukseen. Tämä on uusi päätös, jota ei ole aiemmin tehty esioppilaille, joten hallinnollisen työn määrä lisääntyy, mutta poikkeava järjestäminen on harvinainen tilanne, joten vaikutus esiopetuksen arjessa ei ole suuri. Esioppilas osallistuu useimmiten myös täydentävään varhaiskasvatukseen ja sen osalta ei ole olemassa vastaavaa päätöstä/ohjeistusta. Mikäli lapsen esiopetus järjestetään poikkeavasti, tuleeko mahdollisen täydentävän varhaiskasvatuksen järjestämisen olla linjassa esiopetusta koskevan päätöksen kanssa? Esimerkiksi voiko lapsi osallistua kaksi tuntia päivässä esiopetukseen ja sen lisäksi kuusi tuntia varhaiskasvatukseen? Muutosehdotus: Asian yhteyteen voisi lisätä lauseen joko siten, että lapsen oikeus varhaiskasvatukseen velvoittaa järjestämään varhaiskasvatusta poikkeuksetta tai siten, että lapsen tilannetta ja varhaiskasvatukseen osallistumista tulee arvioida erikseen.

Luku 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

-

Muita huomioita esiopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksesta

Pidämme oppimisen tuen uudistusten aikataulua liian kireänä. Ison muutoksen ennakoimiseen ja informoimiseen valtavalle joukolle työntekijöitä ja perheitä on aikaa käytännössä vain noin kolme kuukautta, maaliskuu–toukokuu, mikäli laki valmistuu suunnitellussa aikataulussa.

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin on tehty paljon hyviä uudistuksia, jotka edistävät lapsen eheää oppimisen polkua. Inklusion periaatteet ja lapsen oikeudet ovat aiempaa paremmin näkyvillä tekstissä. Luonnoksesta nousee hyvin esille tuen antamisen ennaltaehkäisevä näkökulma ja hyvän yhteistyön merkitys sekä esiopetuksen toimintayksikössä että ulkopuolisten tahojen, kuten opiskeluhuollon kanssa. Joitakin täsmennyksiä tekstiin vielä tarvitaan, jotta lasten yhdenvertaisuus ja tuen jatkumo voisivat toteutua mahdollisimman hyvin. Erityisopettajien määrää on lisättävä kunnissa, jotta tavoitellut tuen antamisen vaikutukset saadaan aikaan. Siitä aiheutuu lisäkustannuksia, jotka tulee ottaa huomioon myös esiopetuksen osalta valtion maksamien avustusten määrässä.

